Fåglar i Västerbotten

Årg 38 nr 1 2013

Västerbottens Ornitologiska Förening

Innehåll

3 Skådarprofilen

4—5 40 år med kungsörn i Åsele

6—7 Kungsörn i Västerbottens län 2013.

8—9 Projekt pilgrimsfalk i Västerbotten 2013.

10—13 Havsörnen i Västerbottens läns kustland, 2012 och 2013

14—17 Fåglar i Vajsjöns naturreservat 2013

Lokalföreningar / Lokala kontaktperssoner

Skellefteå Fågelförening: Urban Lundström, telefon 073-086 76 67

Dorotea: Per-Anders Persson, Hökberget, 910 70 Dorotea, 0942—105 80

Lycksele: Per Hansson, Brännbergsvägen 1A, 921 36 Lycksele, 0950—108 04

Malå: Leif Bildström, Smultronstigen 33, 930 70 Malå, 0953—214 77

Nordmaling: Jean-Michel Roberge, Håknäsbacken 3, 914 96 Håknäs, 073—063 79 97

Norsjö: Henning Grahn, Berget 30, 935 91 Norsjö, 0918—102 63

Robertsfors: Mats Walheim, Rislandet 38, 915 91 Robertsfors, 0934—400 65

Sorsele: Bernt-Erik Nordenström, Pl 673, 920 70 Sorsele, 0952—104 90

Storuman: Håkan Rune: Höjdvägen 7G, 923 31 Storuman, 0951—122 94

Vilhelmina: Inga Olofsson, Nedre Malgonäs 3149, 912 92 Vilhelmina, 0940—201 57

Vindeln: Henrik Sporrong, Tåvägen 5 922 00 Vindeln 0933—614 14

Vännäs: Christer Laggar, Strand 214, 911 93 Vännäs, 070—651 73 98

Åsele: Sture Gustafsson, Strandgatan 55E, 910 60 Åsele, 0941—665 18

Framsida: Nötkråka, Lars Edenius

Baksida: Hökuggla, Lars Edenius

Skådarprofilen

#1 Isak Vahlström

I den här nystartade serien ska vi följa och lära känna skådare i länet. I varje nytt nummer ska en ny profil presenteras. Först ut i serien att presenteras är Isak Vahlström från Vilhelmina.

Foto: Lenita Vahlström

Namn: Isak Vahlström
Född (år + stad): 1994 i L.A. (Lilla Annevare), Vilhelmina.
Bor i: Umeå sedan hösten 2013 men är mycket hemma i Vilhelmina.
Började skåda (år): År 2008.
Presentation (varför började du skåda?): Har alltid varit naturintresserad och haft koll på vad som finns vid fågelmatningen men det var när jag första gången fick titta i en tubkikare som jag blev fast i fågelskådandet.

Favoritlokal (varför?): Ristträsket (ligger i östligaste delen av Vilhelmina kommun). Gott om vadare och änder, både i häckningstid och under flyttningen. Detta gör även lokalen till en mycket bra rovfågelslokal. Gillar lokalen eftersom den känns vild med omgivande lågväxt gammal granskog och myrmarker. Kan ofta stå i fågeltornet flera timmar för att det hela tiden dyker upp något nytt när jag har tänkt åka hem.
Häftigaste fågelupplevelse: När jag som ny skådare fick stå öga mot öga med en lappuggla på bara några meters håll hemma på tomten.

I min skådarmatsäck finns alltid: Kokt ägg.
Mitt bästa skådartips: Besök inte bara lokaler som ligger i närheten av bilvägar. Upptäck egna lokaler genom att titta på kartor eller satellitbilder.

Av Niklas Andersson

40 år med kungsörn i Åsele

Sture Gustafsson

Åsele

Andra helgen i mars 2013 samlades ett tjugofemtal kungsörnsvänner i Gafsele, Åsele, för årets kungsörnsinventering. Nu var det här inte vilken inventeringshelg som helst utan det var faktiskt 40-års jubileum! Allt började en gång med att en fågelintresserad chef för fd Safac, Ingvar Oscarsson, bjöd in några vänner från Umeå, bl a Arne Häger, Torsten Ericsson, för att spana efter kungsörn. Första åren hade man endast koll på ett par bon men med tiden utökades kunnandet och dessutom fick man med sig flera intresserade. Man övernattade på golvet i verkstadslokalen för att hålla kostnaderna nere. Så småningom blev man tvungen att hitta nya "häckningslokaler" och övernattade på olika bygdegårdar i byarna runt Åsele. De senaste åren har vi häckat på Gafsele Hostel, tänk att få ligga i en skön säng! Eftersom de flesta deltagarna kommer från Umeå med omnejd så börjar inventeringen från kusten på fredag och man jobbar sig in mot Åsele cirka 17 mil. Lördag delar man upp sig i olika bilgrupper och åker ut till förutbestämda platser där man dels kollar om revirörnarna är hemma men även kollar nya områden där det borde kunna rymmas ett örnrevir. Finns det lämpliga träd eller klippor ? Ja ni vet säkert hur en örnskådarhjärna resonerar. (En utförlig rapport om verksamheten finns i Kungsörnen 1996.) Efter en god middag blir det genomgång av dagens resultat och diskussion om hur man ska tolka vissa örnars uppträdande. Oftast har någon med sig bilder av inte

Bildtext: 40-års tårtan, tårtmakare: Lilly-Ann Gustafsson
Foto: Sture Gustafsson.

bara örnar utan även andra fåglar som vi tittar på. Somliga drar ut på ugglelyssning för att fylla dygnets timmar ytterligare. Nu är det ju inte bara fåglar som dyker upp under inventeringen, vissa har fått se både järv och lo! Den s k Junselevargen har ju setts i Gafseletrakten så det blir kanske nästa års högoddsare!

En bild från middagen.
Fr v Andro Stenman Ö-vik(halva)
Bert-Ove Lindström, Boden
Bertil Sjölund, Ö-vik
P-O Nilsson Umeå
Dag Österlund, Överboda

Foto: Sture Gustafsson

Under årens lopp har det ju hänt många olika missöden, dikeskörningar, punkteringar, skidbrott m m sånt som man senare kan skratta gott åt. Det är ett glatt och trevligt gäng som på söndag morgon drar iväg för att jobba sig, för de flesta, hem mot kusten igen. Då har vi kollat av en stor del av Åsele Lappmark samt kommunerna Lycksele, Vindeln, Bjurholm. Några har även gjort något gränsöverskridande in i Ångermanland och deras kungsörnsgrupp som vi har vi ett bra samarbete med. Sammantaget kan vi då ha observerat ett 50-tal kungsörnar och några havsörnar. Allas vår P-O, Per-Olof Nilsson, sammanställer alla obsar för att ha som underlag för kommande koll av häckningsresultat, ringmärkning, bobygge, samråd med markägare m m. 1995 färgringmärktes den första kungsörnsungen och för några år sedan har några både adulta och ungar försetts med sattelitsändare. Hur rör sig örnarna under året samt hur klarar våra örnar kontakten med de snabbt uppväxande vindkraftparkerna? Det är ett nytt hot mot vår kungsörnsstam! Ja ett år går fort och snart börjar vi längta till att få träffas igen på nya äventyr. Kom med du också!

Bildtext: Ingvar Oscarsson som kollar "olyckan" med Sven Hallings bil. Året är 1983.
Foto: Arne Häger.

Kungsörn i Västerbottens Län 2013

P-O Nilsson för
Kungsörnsprojektet i Västerbotten 40 år gammalt

I år skulle det firas, kungsörnsprojektet fyllde 40 år. Tänk att vi hållit på så länge. Några av våra föregångare har tyvärr lämnat oss och detta jordeliv.

Tanken går naturligtvis tillbaka till dom och deras arbete. Själv känner jag mig stolt att ha fått ta vid efter dessa människor och deras oförtrytliga jobb med att skydda bon, kolla häckningsframgångar och se till att arter som kungsörnen skall få ha en plats i vårt land.

Förhoppningarna var dock inte så stora när vi gled in i 2013, mycket snö och dåligt med mat är ingen bra förutsättning. Den stora inventeringshelgen förlades till Gafsele utanför Åsele den 15-17 mars.

Åsele är projektets vagga det var i denna kommun som de första skoglandsreviren hittades och idag så har vi hittat 29 revir i Åsele. Förhoppningarna steg då 26 av reviren visade sig vara besatta under inventeringen i mars, övriga tre spanades det mot men inga örnar sågs.(Två av reviren har dock inget känt bo i dagsläget.)

Tyvärr så visade det sig att våra dåliga omen verkligen stämde. Inte en enda lyckad häckning kunde räknas in till och med en 30 september, slutdatum för att räkna in ungar i reviren.

Den tredje oktober så dök dock en tiggande unge upp, i utkanten av ett revir, där vi misstänkt att det skulle vara häckning på grund av hur örnarna uppträdde i juni månad.

Hur blev då resultatet för Västerbottens län. Katastrof är nog rätta ordet. Sedan 1999 så är det endast 2009 som det gått sämre.

Av de 183 reviren så besöktes 157 och i endast 17 av dessa så blev det lyckad häckning med 18 flygga ungar. En dubbelkull blev det och det var i Vilhelminafjällen, enda häckningen i fjällvärden.

Om denna nedgång fortsätter så har snart fjällörnarna försvunnit och den relativt starka stammen som funnits i Västerbotten decimerats betydligt.

Man blir också rädd då fler och fler revir skall samsas med vindkraften som krymper reviren, skogsnäringen som kör på helfart och gör så att örnarna hittar allt färre bra boträd, tågen som till allas glädje körs mer och mer men för örnarna innebär det att många omkommer på spåren. Lägg då till att fler och fler kungsörnar visar på allt för höga blyhalter och inte klarar sig samt att det fortfarande förkommer äggplundring i vårt land och att örnar skjuts.

Om vi plussar på allt detta med att tillgången till hare, tjäder och orre har minskad betydligt gör att det är nog hög tid att slå på stora trumman. Vill vi ha kvar denna majestätiska fågel i vårt land så måste vi agera nu.

Trots alla dessa hot och den minskning av häckningsframgången som vi sett sedan 2002 så bestämde regeringen att minimitalet för en gynnsam bevarande

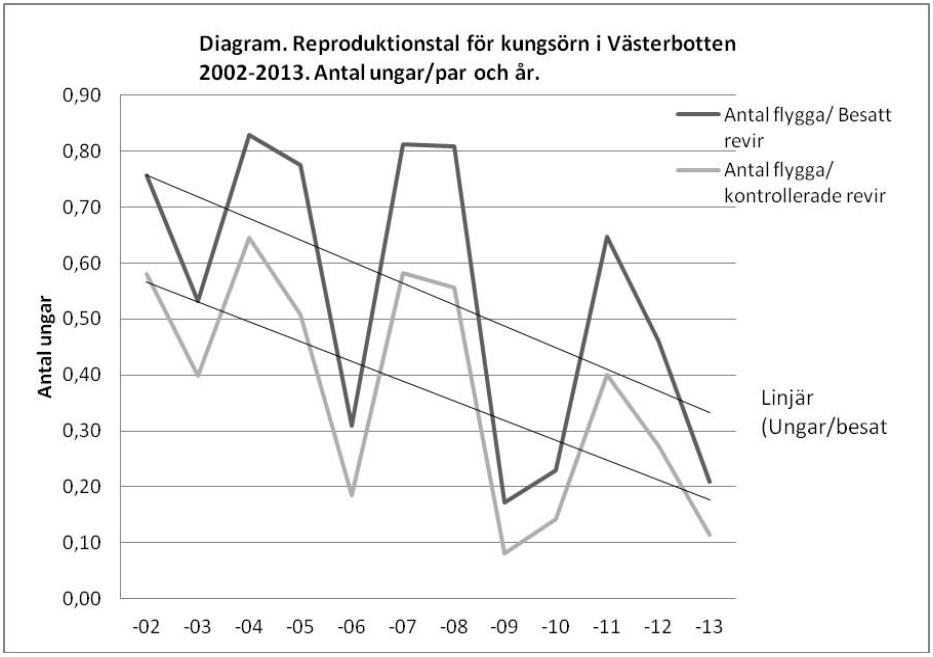
status för kungsörnen skall ligga på 150 lyckade häckningar per år. (i år var det bara 135 lyckade häckningar i landet).

Starka krafter lobbar och trycker på våra makthavare. Snart så har Sverige det sämsta naturvårdsarbetet inom EU.

Tack alla ni som lägger åtskilliga timmar på att hålla koll på våra örnar i Västerbotten. Ni gör ett fantastiskt jobb trots att det känns hopplöst ibland. Hoppas ni får uppleva att det ligger en liten örnunge många av våra bon nästa år.

Har du tipps eller kanske vill börja hjälpa till så hör av er.

Gå gärna med i föreningen Kungsörn Sverige. Föreningen jobbar för kungsörnens väl och ve. Titta in på föreningens hemsida. (http://www.kungsorn.se/)

.

Projekt Pilgrimsfalk i Västerbotten 2013

Pilgrimsfalksprojektet genom
P-O Nilsson

2008 så började undertecknad och Stefan Delin ta tag i pilgrimfalksinventeringarna i Västerbotten. Tillsammans med några övriga i Kungsörnsprojektet och Emman Widmark på Länsstyrelsen så började vi gå igenom de kända bolokalerna. Vi började också titta på de historiska lokaler som funnits, uppgifterna fick vi av Johan Ekenstedt som då var ansvarig för projekt pilgrimsfalk i Västerbotten. Resultatet blev åtta lokaler med falkar i och resultatet detta år slutade på nio ungar i tre av dessa och i ytterligare två så var det häckning men inga ungar sågs i bona eller på vingar.

2010 så tog kungsörnprojektet över ansvaret för projektet och sedan dess så har de kända bolokalerna ökat i antal och under årets inventeringar så kunde vi räkna in 24 kända boplatser. Resultatet blev 11 häckningar med 27 ungar sedda i tio av dessa. I dom övriga lokalerna så var 4 besatta men i övriga nio så kunde inga fåglar konstateras. Nio ungar ringmärktes med fägringar.

Under dessa sex år så har vi kunnat konstatera fler och fler besatt lokaler i Västerbotten. Årets resultat på 27 ungar slår med råge de kungsörnungar som föddes i länet (18 st.)

Detta är lycka för en falkinventerare. Två ungar på en bohylla. I sällsynta fall kan man som här smyga fram utan att störa falkarna.

Pilgrimsfalken finns nu stort sätt i alla inlandskommuner, Dorotea, Vilhelmina, Sorsele, Åsele, Lycksele och verkar dra sig närmare och närmare kusten. (finns även i Skellefteå kommun).

Undertecknad vill tacka de inlandsbor som hjälpt till med inventeringarna och givetvis Bjarne Modig som hjälpt oss med märkningarna.

Har du tipps eller andra funderingar hör av dig till undertecknad eller Stefan Delin. Branta berg vid vattendrag är bra tipps, Den verkar sprida sig längs våra älvdalar österut. Tänk dock på att det fortfarande finns äggsamlare och folk som vill åt fåglarna, Svalan är ingen säker plats att rapportera på. Undvik att rapportera boplatser på svalan är mitt tipps.

Bilden visar hur färgringarna ser ut. Färgringar används för att kunna läsa av fåglar på avstånd med t.ex. tubkikare.

Havsörnen i Västerbottens läns kustland, 2012 och 2013

Av

Jan-Erik Wallin och Stefan Delin

Havsörnen i Västerbottens kustland

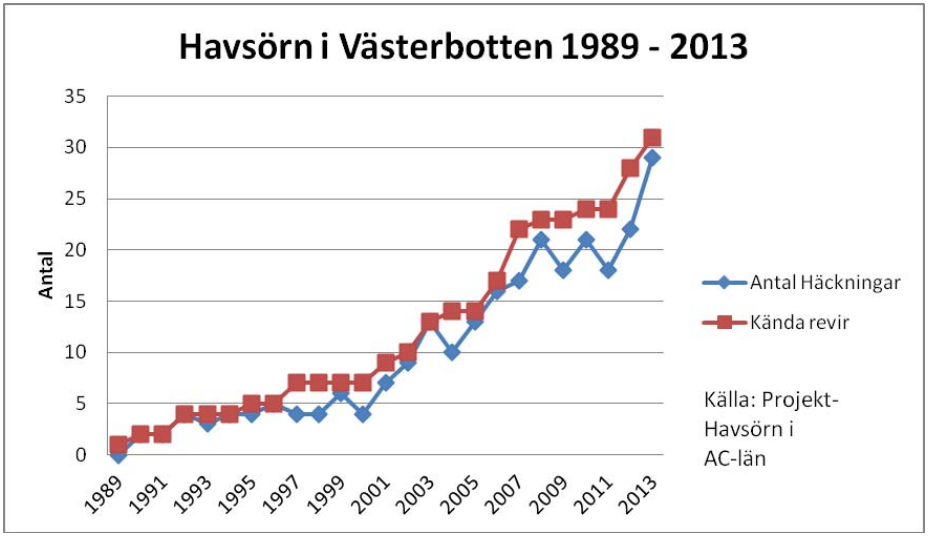
Det har gått dryga 20 år sedan havsörnen etablerade sig som årlig häckfågel i Västerbottens kustregion. Under några årtionden, under -60, -70 och -80 talen, var havsörnen på grund av miljögifternas påverkan på reproduktionen, endast sporadisk häckfågel i Västerbotten. Idag kan vi glädjas att havsörnen är tillbaka. Antalet kända revir har stadigt öka sedan början av 1990-talet och idag (2013) har antalet kända havsörnsrevir passerat 30. De kustnära områdena börjar vara upptagna av havsörn, så nya revir etableras västerut. 2013 hade vi 3 kända revir väster om E4'n.

Häckningsresultat 2012 och 2013

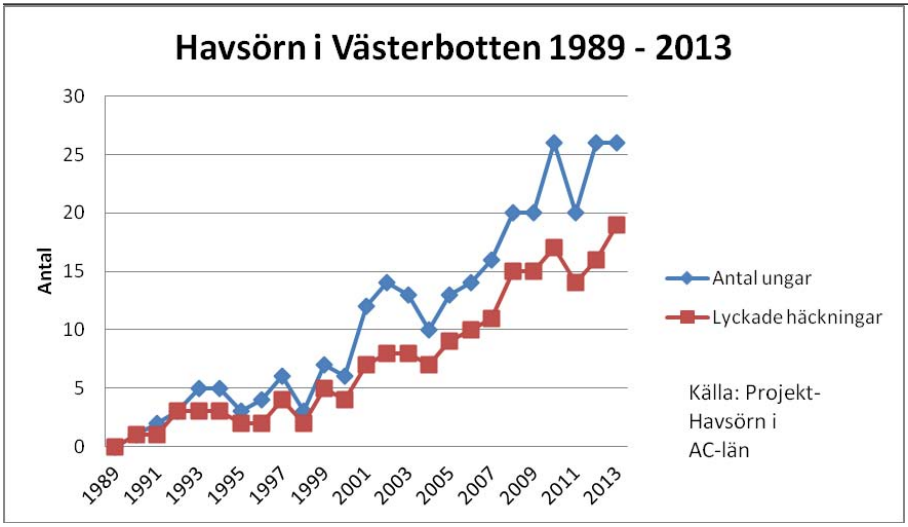
Häckningsresultatet presenteras i figurerna 1 och 2.

Västerbottens äldsta havsörn, 22 år gammal

B045 (X5170) en hanne, ringmärktes som bounge i Hälsingland 1992. Sedan 1997 har B045 häckat i Västerbotten. Häckningsreviret har varit detsamma hela tiden. Totalt har det blivit 21 ungar under årens lopp (t.o.m 2013). Så sent som i början av 2014 kunde B045 observeras vid havsörns-projektets utfodringsplats för örnar.

Figur 1: Antal kända revir och antal påbörjade häckningar 1989-2013

Figur 2: Antal lyckade häckningar och antal ungar, 1989-2013

Havsörnar med satellitsändare

I Vasa skärgård, på Finska sidan, finns en stark stam av häckande havsörn. Planer på omfattande byggnationer av vindkraftverk i skärgården finns. För att kunna studera havsörnarnas förehavanden bland annat inom reviren, har man satt satellitsändare på 4 boungar (2009). En av dom är B385 (hanne). B385 har årligen besökt projektets örn-utfodring i Västerbotten, senast den 4 december 2013. Positioneringarna från B385's sändare visar att han under första levnadsåret flög minst 9000 km. Ett oväntat resultat var att B385 har varje sommar tillbringat flera månader uppe i svenska fjällen. De övriga 3 havsörnarna med sändare har också tillbringat somrarna dels i svenska fjällen men även i nordligaste Fin-

Havsörn med satellitsändare, B385 (svart/blå ring), från Vasa Finland, ringmärkt juni 2009. B385 har besökt vår utfodringsplats årligen, senast den 4 december 2013. Foto Jan-Erik Wallin

land. 2014 är örnarna med sändare 5 år gamla och borde börja söka partner samt häckningslokal. Det kommer att bli mycket intressant att följa utvecklingen (källa: WWF Finlands havsörnsarbetsgrupp, http/ www.luomus.fi/svenska/zoologi/havsörn/ index.htm).

Utfodringsverksamheten

Under utfodringssäsongerna 2012 och 2013 hade projektet en utfodringsplats. Stor vikt lades på att utfodringsplatsen besöktes dagligen av en observatör. Under de fyra senaste utfodringssäsongerna har antalet observationstimmar varit mellan 376-581 timmar/säsong. Under de två sista utfodringssäsongerna har även antalet avlästa örnar som ringmärkts i Västerbotten varit 60 stycken respektive 53 stycken (37 %). Mer än 50 % av de havsörnar som besöker utfodringsplatsen är omärkta. Det foder som lades ut var laxrens från Norums fiskrökeri (totalt ca 7000 kg/år lades ut). Ekonomiskt stöd för utfodringsverksamheten och för inventering av havsörn har erhållits från Länsstyrelsen i Västerbottens län samt från Svenska Naturskyddsföreningen.

Följande personer har arbetat aktivt i havsörns-projektet (utöver författarna): Erik Andersson, Johan Ekenstedt, Björn Helander, Agnes Eriksson, Lars-Gunnar Eriksson, Torbjörn Ros, Allan Karlsson, Bjarne Modigh, Per-Olof Nilsson, Jan Nord och Roger Viklund.

Tabell 2: Härkomst (födelseort) för havsörnar avlästa i Västerbottens kustland. Källor: Projekthavsörn, Björn Helander, Ringmärkningscentralen, Naturhistoriska Riksmuseet och Ringmärkningsbyrån, Helsingfors universitet.

	09/10	09/10	10/11	10/11	11/12	11/12	12/13	12/13
	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal
Svenska Ostkusten	47%	56	55%	116	60%	106	59%	104
Finska Kvarken	20%	25	22%	47	17%	30	21%	36
Svenska Lappland	12%	14	7%	15	8%	14	7%	12
Svenska Insjöar	3%	3	2%	3	2%	4	1%	2
Finska insjöar	2%	2	1%	2			1%	2
Finska Lappland	14%	16	11%	11	11%	20	10%	17
Finska Skärgårdshavet	2%	2	1%	2	1%	1	1%	1
Åland			1%	2	1%	1		
Summa	100%	118	100%	210	100%	176	100%	174
Observationstimmar		528		581		395		376

Fåglar i Vajsjöns naturreservat, Norsjö 2013

Jonas Grahn
Länsstyrelsen Västerbotten
jonas.grahn@lansstyrelsen.se

Bakgrund

Vajsjön, strax utanför Norsjö samhälle, är en av Västerbottens läns få "riktiga fågelsjöar" och den enda som man kan säga ligger i inlandet. Vajsjön blev naturreservat 1971 för att skydda området som häcknings- och rastplats för våtmarksfåglar. Trots detta finns det inte så mycket uppgifter om sjöns fågelliv, varken historiskt under 1900-talet eller från senare år. Framför allt Henning Grahn (till exempel 1999, 2006) har visserligen skrivit en del om sjön men ofta saknar man de detaljerade uppgifterna om antal eller årtal. Från senare år finns det mycket få rapporter på Artportalen (i snitt från tre per år sedan 2005) och de som finns är tyvärr oftast inte heller särskilt detaljerade. Framför allt saknas"riktiga" inventeringar, där man uppskattar antalet av alla arter på ett någorlunda systematiskt sätt.

Länsstyrelsen har alltså haft väldigt lite information om läget för fåglarna i sjön. Under de senaste åren har kringboende och aktiva i föreningen Vajsjöns vänner haft farhågan att sjön växer igen och att antalet fåglar minskat jämfört med tidigare. Länsstyrelsen gjorde därför en fågelinventering under 2013.

Inventeringen 2013

Att göra en fullständig inventering skulle bli besvärligt och kostsamt, Vajsjön med omgivande våtmarker är ganska stor (68 hektar sjöyta plus ca 150 hektar öppen våtmarksyta) och dessutom svårtillgänglig med stora gungflyn. Därför valde vi en enklare metod som byggde på att området spanades över (främst med tubkikare) för att räkna rastande respektive häckande fåglar. Utifrån det syftet valde vi att göra fem besök (tabell 1), samtliga med mej som inventerare.

Alla observerade fåglar noterade jag på en karta, som sedan låg till grund för att skatta dels totala antalet av varje art och besök, dels från de olika besöken sam-

Tabell 1. Besök under 2013.

Besök nr	Datum	Tid	Huvudsakligt syfte med besöket
1	2013-05-12	04.10–10.05	Rastande (simänder) och häckande fåglar
2	2013-05-23	02.45–07.45	Rastande (vadare, dykänder), häckande fåglar
3	2013-06-11	02.20–06.40	Häckande fåglar
4	2013-07-17	03.50–07-15	Häckande fåglar (särskilt andkullar)
5	2013-09-17	12.20–13.20	Rastande simfåglar

mantaget hur många häckande par som bör ha funnits vid sjön enligt förenklad revirkartering (Svensson 2003) respektive parräkning av änder (Naturvårdsverket 1978). Besöket i juli gav också värdefulla observationer av andkullar. För måsar och tärnor räknade jag bon eller platser där det verkar ha funnits bon ("apparent occupied nests", AONs).

Häckande fåglar

Resultatet från inventeringen finns i tabell 2.

Utifrån resultaten konstaterar vi att det häckade över 25 olika arter av våtmarksfåglar i Vajsjön 2013. Åtta av dem är nationellt rödlistade eller särskilt skyddsvärda enligt EU:s fågeldirektiv. Några av dem förtjänar att nämnas särskilt.

Stjärtand och skedand är som bekant relativt ovanliga, stjärtanden dessutom rödlistad. Gräsand, kricka och bläsand förekommer ungefär som väntat, fast jag hade trott att bläsänderna skulle varit fler. Årta ska tidigare ha funnits i sjön, och möjligen var den hane som jag såg vid ett tillfälle bofast. Det var ganska många par vigg fast inte så många kullar i juli. Säkra häckningar av salskrake rapporteras sällan i Västerbotten, men den är sedan länge känd som häckfågel i Norsjö kommun (Olsson & Wiklund 1999). Sångsvanen finns

Tabell 2. Resultatet av inventeringen av häckande fåglar vid Vajsjön 2013. Hela området är ca 220 hektar (vattenyta och öppna mader).

Art	Par/revir	Kommentarer
sångsvan*	5	3 bon med ruvande sågs
kanadagås	1	1 bo
gräsand	10	ca, parräkning, 2 kullar sågs
stjärtand (NT)	2	parräkning
årta (VU)	0	möjligen 1 par, 1 hane sedd 23 maj
kricka	10	ca, parräkning, 4 kullar sågs
skedand	8	parräkning, 4 kullar sågs
bläsand	2	parräkning
vigg	10–15	parräkning, 3 kullar sågs
knipa	5	ca, parräkning, 1 kull sedd
salskrake*	1	1 kull sedd
storlom*	1	1 flygg unge
svarthakedopping (NT)*	0	1 ex sedd 12 maj, kan möjligen häckat
blå kärrhök*	0	hona sedd vardera 12 maj och 11 juni
havsörn* (NT)	0	adult sedd i juli
trana*	8	5 bon med ruvande fåglar sågs
tofsvipa	5–10	fr a i västra delen av området
brushane (VU)*	0	sannolikt enbart rastande
svartsnäppa	0	sannolikt enbart rastande

Art	Par/revir	Kommentarer
grönbena*	5–10	5–10 revir på maderna, fr.a. i väster
skogssnäppa	0	sannolikt enbart rastande
gluttsnäppa	4	troligen 4 revir i/vid sjön
drillsnäppa	1	
enkelbeckasin	15	uppskattning, inom intervallet 10–20 revir
storspov (VU)	5	ca
dvärgmås*	20–50	minst 20 sannolika bon, som mest 180 individer
skrattmås	55	ca 55 sannolika bon
silvertärna*	1	något eller några par häckar sannolikt
fisktärna*	2	2 bon
lärkfalk	sedd	häckar sannolikt i omgivningen
tornfalk	sedd	häckar med troligen 2 par i närheten av sjön
tretåig hackspett (NT)*	1	strandzonen mot Kläppen
mindre hackspett (NT)	1	strandzonen mot Kläppen
ängspiplärka	+	
gulärla	+	verkar vara mycket sparsam
videsparv (NT)	?	sedd 17 juli, kan häcka i strandskogarna

Inom parentes står kategori i den svenska rödlistan (2010), där NT är hänsynskrävande, VU sårbar. Asterisk (*) är att arten ingår i EU:s fågeldirektiv som en särskilt skyddsvärd art (arter i annex 1).

med fem par, även om inte alla påbörjade häckning 2013. Det häckar också många tranor, står man i tornet i mitten av maj ser man huvudena från de ruvande sticka upp över starren. Sammanlagt fanns minst åtta par tranor i sjöområdet (figur 1). Storlomsparet i sjön fick fram en unge.

På starr- och fräkenängarna kring sjön finns en del vadare. Storspoven minskar kraftigt i Sverige och är räknas faktiskt som globalt utrotningshotad. Spovarna kring Vajsjön är säkert en stor del av de som finns i Norsjö kommun. Enkelbeckasin, grönbena, tofsvipa, gluttsnäppa och drillsnäppa är de andra vadarna som finns vid sjön.

Av tärnor och måsar finns kolonier av skrattmås, dvärgmås, silvertärna och enstaka fisktärnor. Hur många tärnor som egentligen häckar i Vajsjön är oklart eftersom de också flyger in från Norsjön. Samma sak gäller dvärgmåsen som är ganska ny i Vajsjön (Grahn 2006) men som nu är talrik. Som mest såg jag 165 dvärgmåsar, och ett flertal par dvärgmås och skrattmås påbörjade häckning. Det var inte möjligt att räkna bona exakt från fågeltornet, men jag bedömde att nyttan med att försöka ta sej ut till kolonierna inte motiverade störningen. Det är osäkert hur många häckningar som lyckades, eftersom ungarna i stor utsträckning hade

Figur 1. Revir av trana (ringar markerar revir, punkter konstaterade boplatser) vid Vajsjön 2013. Bakgrundskartor (C) Lantmäteriet.

lämnat häckningsplatserna vid besöket i juli. Några dvärgmåsungar sågs i alla fall.

Ett antal arter som tidigare ska ha funnits i sjön saknades i år. Skäggdopping häckade i sjön 1989 och kanske tidigare under 1960-talet (Olsson & Wiklund 1999, Grahn 1999, 2006). Märkligare är det att gråhakedoppingen saknades, den ska ha varit "vanlig" i Vajsjön enligt Grahn (2006). Brunand uppges ha häckat till och med 1990-talet i sjön (Olsson & Wiklund 1999) och är rapporterad flera gånger även senare även om det inte vad jag vet finns några indikationer på häckning. Även sothönan ska ha häckat i sjön, liksom sävsångare (Olsson & Wiklund 1999, Grahn 1999, 2006).

Rastande fåglar

Vajsjön är nog i första hand känd som en häckningslokal, även om Grahn (2006) menar att den framför allt är värdefull som rastlokal. Inga större mängder rastande fåglar fanns under mina besök. Vid besöken i maj rastade änder som kricka, bläsand och vigg i små antal. Vadare (främst grönbena, gluttsnäppa, svartsnäppa, brushane) rastade i små eller måttliga antal i maj. Vid rätt väderlek (hårda regn och/eller kraftiga nordvindar) kan antagligen större mängder vadare och änder tvingas ner och rasta kortvarigt, men att man träffar förståss inte av sådana toppdagar när man gör ett fåtal besök.

Vid besöket i mitten av september fanns bara några små flockar med bläsand, gräsand och troligen sångsvansfamiljerna från sjön. Troligen är antalet fåglar större lite tidigare, de flesta änder har ju lämnat norra Sverige redan i augusti. Det förekom-

mer också andjakt i sjön. Med tanke på att vattenvegetationen är rik hade jag förväntat mej fler växtätande simfåglar, som bläsand.

Värdering av Vajsjön som fågelsjö

Om man ser framför allt till de häckande fåglarna, som innehåller i stort sett alla arter man kan förvänta sej och flera i höga antal för Västerbotten, så har Vajsjön ett stort värde för fågellivet. Det saknas uppgifter som tydligt visar att sjön har blivit sämre som fågelsjö jämfört med tidigare, trots att några arter som tidigare häckat verkar ha försvunnit. De arter som försvunnit är sådana (med undantag från gråhakedoppingen) som även i övrigt minskat i norra Sverige, på grund av kalla vintrar eller annat. Snarare är antalet av flera arter högre än vad som tidigare dokumenterats från sjön.

Vajsjön har också andra stora naturvärden, till exempel är den länets enda kända förekomst av vattenväxten bandnate.

Besök och rapportera från Vajsjön

Vajsjön är utan tvekan värd att besöka, särskilt från maj till mitten av juli. Eftersom det är tillträdesförbud i hela reservatet utom på markerade stigar mellan 15 april och 15 augusti, så är man som fågelskådare i princip hänvisad till fågeltornet längst ut på Djupudden på sjöns norra sida för att få utsikt över sjöområdet. Å andra sidan är tornet utmärkt bra för den som vill överblicka hela sjöområdet. Tornet når man från infart i samhället (numera bra skyltat).

Det skulle vara mycket bra om det kom fler rapporter till Artportalen från Vajsjön. Även spridda besök kan ha stort värde. Ett önskemål från oss på Länsstyrelsen är – som vanligt när det gäller ett naturreservat eller annat skyddat område – att du räknar sedda fåglar noga och i övrigt ger så mycket detaljer som möjligt. Strunta inte i de vanligare arterna! Särskilt viktigt är att du skiljer på simfåglar i par (det vill säga troligen häckande) och rastande flockar, revirhävdande eller varnande vadare och så vidare.

Figur 2. Vajsjön från fågeltornet mot öster. 12 maj 2013.

Litteratur

Grahn, Henning 1999. Vajsjön. I: Olsson, Christer & Wiklund, Jörgen. Västerbottens fåglar. Eget förlag.

Grahn, Henning 2006. Vajsjön från 1850 till vår tid. Eget förlag.

Naturvårdsverket 1978. Biologiska inventeringsnormer. Fåglar. Solna.

Olsson, Christer & Wiklund, Jörgen 1999. Vajsjön. Västerbottens fåglar. Eget förlag.

Svensson, S. 2003. Fåglar: förenklad revirkartering för våtmark. Version 1:1, 2003-04-04. Undersökningstyp för miljöövervakning, Naturvårdsverket.

Fåglar i Västerbotten

Utgiven av Västerbottens ornitologiska förening

Redaktionen

Lars Berggren 090 — 71 00 46 e-post larsberggren65@bredband.net

Niklas Andersson 070—388 63 53 idunarama@gmail.com

Mats Strandberg 076—200 33 48 mats.strandberg@degernas.se

"**Korrespondenter**"

Skellefteå: Urban Lundström: tel 0730867667, e-post: urbanbirds@hotmail.com

VOF

Är en fristående länsförening under Sveriges Ornitologiska Förening. Lokala fågelföreningar finns i Skellefteå och Umeå. VOF arbetar för att främja fågelskydd och fågelstudier i Västerbottens län samt att öka kontakten mellan fågelintresserade i länet. Medlemskap löses genom att sätta in medlemsavgiften på föreningens plusgiro. Avgiften är 200 kr (4 nr av FiV inklusive fågelrapport), eller 35kr sdöd/familjemedlem (ingen tidning). Glöm inte namn och adress på inbetalningskortet. Samt att ange avsikten med inbetalningen.

VOF:s styrelse 2013

Kontakt styrelsen: vofstyrelsen@gmail.com

Hans Bång (Ordförande)
Jacob Grubbs väg 6, 903 55 UMEÅ
090-771 621 alt 070-562 63 38

Jan Eriksson (Kassör)
Maud Tyboni (Sekreterare)
Jonas Gustafsson (Ledamot)
Anna Sundelin (Ledamot)
Staffan Svanberg (Ledamot)
Henrik Ramnebäck (Ledamot)
Darius Stasevicius (Ledamot)
Erik Owusu-Ansah (Suppleant)

UFF:s styrelse 2013

Kontakt styrelsen: uffstyrelse@gmail.com

Staffan Svanberg Ordförande
Tel 073 —842 12 32

Tomas Brodin (Ledamot)
Anna Sundelin (Ledamot)
Niklas Andersson (Ledamot)
Darius Strasevicius (Ledamot)

Innehåll

3 Skådarprofilen

4—5 40 år med kungsörn i Åsele

6—7 Kungsörn i Västerbottens län 2013.

8—9 Projekt pilgrimsfalk i Västerbotten 2013.

10—13 Havsörnen i Västerbottens läns kustland, 2012 och 2013

14—17 Fåglar i Vajsjöns naturreservat 2013

Lokalföreningar / Lokala kontaktperssoner

Skellefteå Fågelförening: Urban Lundström, telefon 073-086 76 67

Dorotea: Per-Anders Persson, Hökberget, 910 70 Dorotea, 0942—105 80

Lycksele: Per Hansson, Brännbergsvägen 1A, 921 36 Lycksele, 0950—108 04

Malå: Leif Bildström, Smultronstigen 33, 930 70 Malå, 0953—214 77

Nordmaling: Jean-Michel Roberge, Håknäsbacken 3, 914 96 Håknäs, 073—063 79 97

Norsjö: Henning Grahn, Berget 30, 935 91 Norsjö, 0918—102 63

Robertsfors: Mats Walheim, Rislandet 38, 915 91 Robertsfors, 0934—400 65

Sorsele: Bernt-Erik Nordenström, Pl 673, 920 70 Sorsele, 0952—104 90

Storuman: Håkan Rune: Höjdvägen 7G, 923 31 Storuman, 0951—122 94

Vilhelmina: Inga Olofsson, Nedre Malgonäs 3149, 912 92 Vilhelmina, 0940—201 57

Vindeln: Henrik Sporrong, Tåvägen 5 922 00 Vindeln 0933—614 14

Vännäs: Christer Laggar, Strand 214, 911 93 Vännäs, 070—651 73 98

Åsele: Sture Gustafsson, Strandgatan 55E, 910 60 Åsele, 0941—665 18

Framsida: Nötkråka, Lars Edenius

Baksida: Hökuggla, Lars Edenius

VOF:s föreningskonto plusgiro 1 29 11—4

Bidrag till VOF:s fågelskyddsprojekt och till verksamheten på Stora fjäderägg och Umedeltats fältstation mottages med stor tacksamhet. Bidragen går oavkortat till aktuella projekt inom dessa verksamhetsområden. Bidrag kan sättas in direkt på kontot (ange ändamål) eller som tillägg vid betalning av medlemsavgiften.

